

LONDON, STOCKHOLM,
BUDAPEST

A krimi két évszázada

MINDEN CSIMPÁNZ EGOISTA?

*Jane Goodall
és Persányi Miklós beszélgetése*

JOHN LUKACS

*„Magyarország az anyám,
Amerika a feleségem”*

HAMU ÉS GYÉMÁNT

2015. 02.

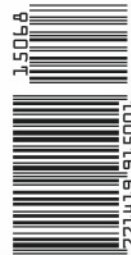
NYÁR

ON
THE SPOT

Kettőből három

ára: 1950 forint

9 773419 935001

**CSEKE ESZTER,
S. TAKÁCS ANDRÁS**
On The Spot. Névjegy. Két főszereplővel.

Cseke Eszter Kolozsváron született, tízéves kora óta Magyarországon él. Drámatagozatos gimnazistaként több évig könnyűzenei műsorokat vezetett a Duna Televízióban és az RTL Klubon. Jogi tanulmányait megszakítva az Egyesült Államokban tanult, félretett pénzét utazásra költötte. Dokumentumfilmmezéssel a Színház- és Filmművészeti Egyetemen kezdett el foglalkozni, elvégezte az ARTE rendező kurzusát. A budapesti születésű S. Takács Andrással csoporttársak voltak az egyetemen. Az ifjúsági sajtódíjas újságírónak 16 évesen jelent meg interjúkötete, a Találkozás egy fiatalemberrel, beszélgetéseit a Duna Tv vetítette. A BBC-nél és a CNN-nél Richard Quest oldalán gyakornokként dolgozott. A Filmművészeti Egyetem mellett a New York Film Academyn, az NBC-nél és az Edinburgh College of Arton tanult.

Első közös munkájuk (egyetemistaként) a német rendezőről, Wim Wendersről készített portréfilm volt. 2009-ben együtt indították el a Prima Primissima és Pulitzer-émlékdíjas televíziós dokumentumfilm-sorozatukat, az On The Spotot. Második gázai filmjük Monte Carlóban Arany Nimfa díjat nyert, a legfontosabb televíziós elismerést Európában. Burmai riportjukért a strasbourgi Európa Tanácstól Press Freedom Awardot kaptak, amazóniai filmjüket Ezüst Plakettel tüntették ki a Chicagói Nemzetközi Filmfesztivál televíziós versenyében.

Az On The Spot 9 hónap alatt a Föld körül című szériája ősszel indul a Duna Tv-n. A hetedik évadnál járó sorozat mottója egy Robert Capa-idézet:

**„HA NEM ELÉG JÓK A KÉPEID,
NEM VOLTÁL ELÉG KÖZEL.”**

Ehhez tartják magukat.

ON THE SPOT

*Az intimitás
határain*

SZÖVEG: LIPCSEI ÁRPÁD
FOTÓ: SÁROSI ZOLTÁN

Smink: Szécsi Gabriella | Fodrász: Sánta Zoltán Krisztián
Styling: Fashion donor | Eszter ruhái: Nubu, gyűrű: Bora Market-
place - Nyíri-Kovács Patrícia; András ruhája: ing - French Connec-
tion, nadrág - Gant Man, kamera a címlapon: Nikon FM3A

FIGYELNEK. KICSIT DOLGOZNAK IS. NEM TÚL NAGY A KINTRŐL BESZŰRŐDŐ ZAJ? MŰKÖDIK A DIKTAFON? NEM HANGOS A ZENE? A HETEDIK ÉVADHOZ ÉRTÜNK. ŐSZTŐL A DUNA TV-N A SZÜLETÉSRŐL MESÉLNEK. CSEKE ESZTERREL ÉS S. TAKÁCS ANDRÁSSAL, A PRIMA PRIMISSIMA DÍJAS ON THE SPOT RIPTEREIVEL BESZÉLGETÜNK. ESZTER NYAKÁBAN MEDÁL: VÁRANDÓS ANYA GYERMEKÉVEL.

◉ Tudnak titkot tartani?

CS. E.: Nem! De, tudunk.

S. T. A.: Most mond egy titkot?

◉ Nem. Csak ez jutott eszembe erről a helyzetről, Eszter gömbölyödő hasáról. Elegánsan lefátyolozták a kapcsolatukat.

S. T. A.: Utálok azokat, akik nem tudnak titkot tartani.

◉ Ezek szerint Eszter is tud. Különben nem dolgoznának együtt.

CS. E.: És nem várnék Andrásztól gyereket.

S. T. A.: A pletykás emberek rettenetesek.

CS. E.: Talán félünk a pletykától, leginkább a negatív hatásától, nem gondolod?

S. T. A.: Lehet.

◉ Melyik részétől tartanak: a személyes érintettségétől viszolyognak vagy a szóbeszéd kezelhetetlenségétől?

CS. E.: Az utóbbitól. A fecsegés eltereli a figyelmet a fontos dolgokról. Ez volt a motiváció a mögött, hogy azért sem jövünk elő a magánélettel a sajtóban.

◉ Nem lett volna jobb átesni rajta a minden csoda három napig tart felütéssel?

S. T. A.: Egyszer azt mondtunk nekünk a legnagyobb példányszámú magyar bulvárlap főszerkesztője, hogy ha belépnek a lakásunk ajtaján, a hálószoba küszöbénél nem állnak meg. Nagyon tisztességes volt. Egy másodperc gondolkodás után megbeszéltük, hogy ezt nem szeretnénk. És ez így maradt.

CS. E.: Az ő hozzáállása nem reprezentálja az egész bulvárpiacot. Megadta a választás lehetőségét. A mi esetünkben szerintem megbocsáthatatlan, ha a

fókusz a magánszférára irányul. Nem híradót vezetünk.

S. T. A.: Bocsánat, de a magánéletünk akkor sem lenne közszemle tárgya.

CS. E.: Akkor sem, de az, hogy nehézsúlyú emberi történeteket mesélünk dokumentarista formában, nálam rára még hús lapáttal arra, hogy az intim szféránkba nem engedünk betekintést. Számtalan érdekes és izgalmas írás született rólunk anélkül is, hogy a hálószobánk környékére engedtünk volna bárkit.

◉ A kérdést, hogy egy párt alkotnak-e, rendszeresen megkapták.

CS. E.: És az On The Spot első időszakában őszintén rázhattuk tagadólaga a fejünket. Később azt mondtuk, hogy igen, de ne írd meg, kérlek. Működött.

◉ Eddig.

S. T. A. (pikírt hangsúllyal): És most véget vetünk ennek a fantasztikus, idealizált történetnek. De ennek is oka van. (Már komolyan beszélek.) Nem vagyok benne biztos, hogy itt ülnék és erről beszélgetnék, ha nem a születésről szólna az On The Spot következő évada.

CS. E.: Én pedig biztos vagyok benne, hogy hallgatnánk, a baba „csak” lenne. Másfél éve dolgozunk a születésszérián, ebbe csatlakozott be a mi személyes történetünk. De most sem kell eltolni a gyújtópontot. Igen, van, lesz egy gyerekünk,

de továbbra is a szakmánkról, a munkánkhoz fűződő tapasztalatainkról és élményeinkről szeretnénk beszélni.

◉ Témazáró felvetés: egyes kutatások szerint állítólag négy perc elegendő ahhoz, hogy eldöntsd, vonzódsz-e valakihez. Hány éve is ismerik egymást?

S. T. A. (kacagva): Kilenc.

CS. E.: Nyilván az ilyen szintű közös munka és együtt gondolkodás sem lehetséges vonzalom nélkül.

◉ Van erre vonatkozó statisztikám is. Jöhet?

CS. E.: A vonzalom nem feltétlenül a magánéletben rajzolódik ki először.

S. T. A.: Eszter nagyon hamar az egyik legjobb barátom lett az egyetemen. 2007 nyarán, már az első év végén hívogattalak a BBC-ből.

CS. E.: Ingyen hívtál?

S. T. A.: Persze. De nem volt titok, látták.

CS. E.: Én éppen Libanonban jártam. Egy nappal a hazaút előtt robbantottak Bejrútban. Forró drót Andriással: mit csináljunk? Breaking newst! Működésbe léptek az újságíró hírközlő ösztönei. Csak azt kellett kitalálnunk, hogyan és kinek tálaljuk a sztorit. Nem gondoltuk, hogy ez lesz a nehezebb része.

S. T. A.: Ilyen helyzetbe többször belefutottunk később is. Gázában, Burmában...

◉ És?

S. T. A.: Sajnos katasztrofális eredményekkel vizsgázott a magyar hírmédia. Természetesen először a magyar piacra ajánlottuk a témát. Válasz sem jött.

◉ Viszont többszörösen profitáltak belőle. Azonnal képet kaptak az aktuális hazai viszonyokról. Hogy felesleges megfeszülni. Másrészt végül a BBC-n és a CNN-en jelentkeztek be. Ezeket globálisan valamivel többen nézik, mint a mindenkori magyar köz- és hírmédia összes létező csatornáját.

S. T. A.: Más irányból közelítem meg a kérdést. Az utóbbi két évben a hazai piacra készített munkáink és a külföldi megrendelések szépen összeértek. Csak egy példa: a Körtéven ment először az On The Spot: Diktátorok gyermekei, amely jövőre, átdolgozott koprodukcióban a német Spiegel TV-n fut majd.

CS. E.: Magyar megrendelés nélkül minimum öt évvel később jutottunk volna olyan szerződéshez, amelynek a Diktátorok gyermekei nemzetközi verzióját is köszönhetjük.

S. T. A.: Az, hogy annak idején Burmában, még az átalakulás előtt el tudtunk készíteni egy olyan anyagot, amely aztán a BBC-re került, többek között a magyar útlevelelnek köszönhető. A brit és az amerikai újságírókat sosem tévesztették volna szem elől a hatóságok.

CS. E.: Szerintem Augusto Pinochet (a chilei diktátor) lánya is azért mondott igent nekünk, mert Kelet-Európából érkezünk.

🕒 **Az útlevelük nincs leminősítve. Mikor jött az ötlet, hogy a következő évadban a születés legyen a csapásirány?**

S. T. A.: Először Etiópiában üttött szöveget a fejünkbe, hogy kezdhettünk valamit ezzel a témával. 2011 őszén, az On The Spot: Tör-

CS. E.: Kétszer dolgoztunk ezzel a fixerrel, és mind a kétszer részesei lehettünk egy születésnek. Eritreai menekülttábor. Egy nőt hoznak hordágyon. Azt sem tudjuk, mi történik. Eszkábált rendelőszerűség, ahol mindenki úgy tesz, mintha kórházi körülmények között jönne világra a baba. A kameránk lámpájával világítunk, hogy el lehessen vágni a köldökzsinórt. És a végén mindenki boldog, pedig sírhatnak

CS. E.: Hogyan befolyásolja az életedet az, hogy milyen körülmények között és hová születél. Egyes statisztikák szerint a születés körülményei még a büntető törvényekben is tükröződnek. Egyáltalán nem mindegy, hogy szeretetben vagy erőszakos körülmények között fogantál és jöttél a világra, a kórházban csak egy iktatószám voltál, vagy az első pillanattól a neveden szólítottak. Olyan embereket is fel-

mi környezet is átélhetővé válik. Például: mit gondolsz azon kívül a menekültekről, hogy sajnálod őket? Mit gondolsz egy szír menekülttáborról? Vagy a szíriai konfliktusról, a háborúról, amelynek már több mint kétszáz ezer halottja van. Hiába van terítéken évek óta, nem tudsz azonosulni az eseményekkel. Azért utaztunk el a legnagyobb szír menekülttáborba, Jordániába, hogy rögzítsünk egy születést,

CS. E.: Soha. A füled, a szemed, a megérzéseid, a kedvesség számít.

🕒 **Visszaütasítás?**

CS. E.: Volt. Persze.

S. T. A.: De a Diktátorok gyermekei közül sokkal többen mondtak nemet.

🕒 **Pedig ők lényegesen kevesebben vannak. Az is érzékeny téma volt, kibeszéletlen, minimum részben elhallgatott**

S. T. A.: Amit Saminak ajánlottunk. Szóval tavaly augusztusban átjutottunk végre a gázai övezet határára, a Hamasz ellenőrzőpontján, beültünk Sami autójába. „What now?” Miről akartok forgatni? – kérdezte. Perceken át röhögött a válaszon.

CS. E.: Összehozlak titeket a Hamasz bármelyik vezetőjével! Forgassunk csempészalagutakban! Agyalágyultak vagytok. Menekülötleteket és ehhez hasonló bókákat sorolt, amikor sikerült abbahagynia a nevetést. Én is kacarásztam, de közben kivert a víz. Ūristen, lehet, hogy tényleg elment az eszünk? Születést akartunk felvenni, napokkal a háború után, egy mélyen vallásos muzulmán társadalomban, a Hamasz-diktatúra közepén. Sami a projektnek a „Mission Impossible” nevet adta. De három nappal az érkezés után már egy családdal forgattunk, akik szívesen vállalták a filmezést.

🕒 **Érheti még magukat kulturális sokk?**

S. T. A.: „Élőben” most láttam először születést.

🕒 **Az apás szülés egyes társadalmakban egyre menőbb, de a gázai talán épp nem tartozik közéjük, ráadásul Andrást tökéletes kivülálló. A kameráról nem is beszélve.**

S. T. A.: Természetesen arra kértünk engedélyt, hogy Eszter lehessen bent. Én addig más-
hol mozogtam, az apákkal, a férfi családtagokkal a hagyományokról beszélgettünk. De volt egy olyan helyszín, ahová Eszter – hatodik hónapban járó kismamaként – nem jöhetett velem. Fülöp-szigetek, Isten háta mögötti falu, tájfun sújtotta régió. Mélyen hívó, nagyon katolikus anyukák. Rettogtem, hogy ebből mi lesz. Éppen jött

🕒 **Az utóbbi történetet fel is dolgozták, ez a filmjük nyert Arany Nimfát Monte Carlóban.**

egy lány kontrollra, hatalmas hassal. Beszélgetni kezdtünk. Megengedte, hogy hazakísérem a családjához. Belecsöppentem a munkába. Három nappal később, amikor szülni érkezett, már ismerősként viszonyult hozzám.

CS. E.: Mindig ez a célunk. Előfordulnak extrém esetek, amikor egyszerűen „belöknek” a szülőszobába. Ilyenkor nagyon szégyelled magad.

MÁSFÉL ÉVE DOLGOZUNK A SZÜLETÉSSZÉRIÁN, EBBE CSATLAKOZOTT BE A MI SZEMÉLYES TÖRTÉNETÜNK.

tés és születés között tisztán kirajzolódnak. Pontosan látszik magyarázat nélkül is, hogy melyik baba és anyuka érzi jól magát és melyik nem.

🕒 **Az emberek zöme nincs tisztában a születése körülményeivel. Pedig izgalmas téma.**

CS. E.: És nem feltétlenül állunk a kérdéseinkkel az anyukánk elé. A sorozat miatt végigkérdeztem az összes nőrokonomat, korábban az édesanyámat is. Engem például újraélesztettek, és anyu is életveszélyben volt a születésemkor. Összegezve az eddigieket: nem csak születési hagyományokról, annál jóval többről mesélünk. És nem szállunk be az eldönthetetlen és felesleges vitába, hogy ki hogy szüljön, mi jó és mi nem jó.

🕒 **Adrenalin junkiek maradtak?**

CS. E.: Nem. Különben már nem lenne On The Spot. Lehet, mi sem lennénk. Néhány évvel ezelőtt lelassítottunk. Elég volt a rizikóból.

🕒 **Hol jött a babahír?**

S. T. A.: Mexikóban.

🕒 **Mi lesz most? – néztek egymásra...**

S. T. A.: Nem így tettük fel a kérdést. Nem ijedtünk meg, örültünk.

🕒 **Szóba sem került, hogy leállnak a forgatással?**

CS. E.: Semmit sem kellett megváltoztatnunk. Ha egy évvel hamarabb jön a baba, bajban lettünk volna.

S. T. A.: Tiszteletben tartotta a produkciós naptárat.

CS. E.: Ehhez talán az sem ártott, hogy mi is élhetőbbé tettük az életünket az utóbbi pár évben. Felismertük, hogy ez nemcsak munka, hanem életmód.

zsek etiópiai forgatása közben véletlenül belebotlottunk egy várandóssága végén járó asszonyba.

🕒 **Az ő kislánya kapta Eszterről a nevét, és támogatják is?**

S. T. A.: Az iskolai tanulmányait támogatjuk majd, ez a megállapodás. Hihetetlen élmény volt, hogy felvehettük a születését. A helyi vezetőnk és tolmácsunk sem hitt a szemének, pedig a legnagyobb társaságok stábjait is ő kalauzolja fixerként, szóval sokat látott. A National Geographic és a BBC is szeretett volna ugyanítt és ugyanerről forgatni, de mindig elcsúsztak valamin.

is, ha körülnézünk, hogy hova született ez a gyerek. Hihetetlen meggyőző erejük van ezeknek a képsoroknak: a nézők sokkal jobban át tudták élni az etiópiai születést is bemutató filmünket, mint bármely más epizódot a Törzsek szériából.

S. T. A.: A sorozat konkrét ötlete – hogy végre az eredeti kérdésre is válaszoljak – két éve fogant. Másfél évig, négy kontinensen forgattunk.

🕒 **A születés aspektusainak száma gyakorlatilag végtelen. Kell egy alap gondolat. Ami?**

kutattunk, akik koncentrációs táborban születtek. Egy kilóval, Auschwitzban.

S. T. A.: Vagy négy és féllal Da-
chauban.

CS. E.: Ebben az epizódban nem lesz szülőszoba-jelenet, hiszen 70 éves emberekkel és egy 93 éves édesanyával beszélgettünk. Ő az utolsó túlélő, aki lágerben adott életet a gyermekének. Nem csak azt meséljük el, hogy Balin vagy Mexikóban milyen szokások szerint jöhet világra egy gyermek. A születés erejét szeretnénk megmutatni, ezen keresztül pedig a nehéz szociális és zavaros társadal-

és így mutassuk be egy táborlakó család életét. Hogy milyen menekültné lenni. És milyen kilátásai vannak egy odaszületett babának...

S. T. A.: Amikor eljöttünk, nem a tábor, hanem Ibrahimot és a családját hagytuk ott. Éppen ezért ennek a sorozatnak a forgatása volt érzelmileg a legmegterhelőbb. Egyébként a helyszíneken az első reakció zömmel borítékolható volt: „Megörültek. Nem vagytok normálisak, nem fog sikerülni.” Minden forgatás így indult.

🕒 **Improvizáltak? Nem tutira mentek?**

Akkor viszont nyitnunk kell. Nem rohangálhatunk folyamatosan Magyarországra és a külföld között. Hosszabb időt töltünk a forgatási helyszíneken, ott maradunk picit, nem ugunk Gázából azonnal a szír menekülttáborba, a kettő között muszáj leállni pár napra.

S. T. A.: Különböző belebolondulsz. Volt olyan évünk, amikor két csatornának 18 filmet készítettünk. Megtanultuk, hogy hagynunk kell időt magunkra. Sétálni a természetben, meditálni, csak lenni. Ilyenkor letérünk az autópályáról, és elindulunk magunk felé.

Autópálya: van már autójuk?

S. T. A.: Sajnos nincs. Próbálom mihamarabb megszerezni a jogsit, de a forgatások miatt két hónapja nem járt a kezemben a KRESZ-könyv. Holnap előveszem. Idegenkedem az autósiskoláktól. Úgy képezem el, mint az idegenlégiót.

Annyira azért nem veszélyes. Mármin a vezetéskutatás.

S. T. A.: Remélem. A légióban az egyik tiszt ellenőrizte, hogyan takarítottuk ki a szobát, hogyan ágyasztunk meg. Nem tetszett neki a végeredmény. Durván kiosztott. Amikor meglátta, hogy nem hordunk karórát, végképp kiborult. Hát milyen emberek vagytok ti?

☞ Egy minden finomságot nélkülöző, a családalapítási hajlandóságot firtató kérdésre András egyszer úgy válaszolt: „E mellett a munka mellett elképzelhetetlen.”

S. T. A.: Mikor mondtam?

☞ Cirka öt éve.

S. T. A.: Akkor még nem voltunk együtt. Ami fontos.

Mert mással lehetetlen lenne. Nem is akarnám.

Hogyan tovább?

CS. E.: Egy gyereknek szüksége van a szüleiére. De a babával idővel utazni is lehet, természetesen nem feltétlenül Gázába, hanem csendesebb vidékre. Nem gondoljuk, hogy megáll az élet, de azt sem, hogy változatlanul megy tovább. A babának ott jó, ahol te vagy. És akkor jó, ha ne-

JANCSÓ MIKLÓS MONDTA, AMIKOR UTOLJÁRA TALÁLKOZTUNK, HOGY A DOKUMENTUMFILM AZ UTOLSÓ TISZTESSÉGES MŰFAJ.

ked is jó. Szimbiózis. De persze ő lesz az első. Vélhetően én nem leszek az az anyuka, aki három évig otthon ül majd. A gyermekkel egy új felnőtt is születik. És megjósolhatatlan, miben inspirál majd minket.

Az On The Spot brand.

S. T. A.: Köszönjük. Jó, hogy nem mi mondjuk.

Lehet egy brandet szüneteltetni? Belefér?

CS. E.: Megtettük korábban is.

☞ Csak közben nemzetközivé, pontosabban még nemzetköz-

zibb lett a produkció. A honlap például angol nyelvű.

S. T. A.: Ez részben a mi bénaságunk. Ez egy portfólió honlap a nemzetközi partnerek számára. A magyar közönséggel a Facebookon tartjuk a kapcsolatot.

Szóval a brand nem látja kárát a pihenőnek.

S. T. A.: Kepes Andrással beszélgettünk erről. Azt mondta, mindig is élvezte, hogy partizánként kijött az erdőből, leadott egy sorozatot, aztán vissza a rengetegbe. Így élte meg a saját műsorait. Mi továbbra is szezonokban gondolkozunk, nem az a lényeg, hogy állandóan képernyőn legyünk. Pár hónappal a baba születése után a német disztribútor teríteni kezdi a Diktátorok gyermekeit az egész világon, azaz éppen ebben az időszakban válik még nemzetközibbé a műsor, hála a háttér csapatunknak és sok-sok ember munkájának. A 12 születésről szóló film pedig végig képernyőn lesz a Duna Tv-n, amíg mi babázunk és a kollégáinkkal a következő évadot készítjük elő.

Magyarország nem lesz On The Spot-terep?

CS. E.: Továbbra sem.

S. T. A.: Nekünk Magyarország és Budapest az otthonunk. Most már neked is, nem? Na, elindítottam a lavinát. (Eszterre mosolyog.)

☞ Az „átállás” nehézségeivel vélhetően minden határon túli szembesül.

CS. E.: A kilencvenes években sokan érzékeltették, hogy Magyarországon, amelyet mi Erdélyben naivan a hazánknak hittünk, csak bevándorlók lehetünk. Úgyhogy nálam a túlfűtött, romantikus erdélyiség, hogy tegyük mindennan bárhová tudsz dolgozni.

S. T. A.: Ugyanakkor az állandó utazás közben egyre fontosabbá vált, hogy ez az otthonunk, ahova hazajöhetünk. Még ha látjuk is a rákfénit.

Látják őket?

CS. E.: Persze. Véleményünk is van.

De nem foglalnak állást.

CS. E.: A filmjeinkben sok olyan történet található, ami

nagyon könnyen magyarra fordítható. Visszatérve: nekem nagyon sok időbe telt, míg Budapestre bekattant az „otthon” szó. Erdélyi vagyok.

☞ Az „átállás” nehézségeivel vélhetően minden határon túli szembesül.

CS. E.: A kilencvenes években sokan érzékeltették, hogy Magyarországon, amelyet mi Erdélyben naivan a hazánknak hittünk, csak bevándorlók lehetünk. Úgyhogy nálam a túlfűtött, romantikus erdélyiség, hogy tegyük mindennan bárhová tudsz dolgozni.

jává, majd lehetőleg hintsük meg némi politikai irányultsággal is, gyújtópont. Ezt utálok. Ritkán vállalkozok konfliktust, de ha ez a téma előkerül, szűkül a szemem.

Munka kapcsán András „verekszik”?

S. T. A.: Szerintem sokkal inkább a line-producerünk, menedzserünk, a háttéranyagainkat is összeállító Gál Krisztián.

működött a kommunikáció. Elnevetgeltünk, el akarták magyarázni, mi miért történik, tipikus, félig vicces „értsd már meg!” tónusban. Érdekes érveik voltak. Nézd meg, mire mentek a nagy szerelmeitekkel, nézd meg, mennyi válasz van nálatok! Néha keresztezni kell a nemek közti kommunikációt.

A dokumentarista stílus jelenleg népszerű. Virágos a jövő?

CS. E.: Ha csak ketten vagyunk, terepen, akkor változó.

Jó konfliktuskezelők?

S. T. A.: Nem.

CS. E.: Attól is függ, kivel keveredünk nézeteltérésbe. Van, amikor szóba sem jöhet, hogy a nő reagáljon – és fordítva: mert a férfi pórul járna.

S. T. A.: Indiában a vének tanácsával például Eszter alkudozott. Férfiként húsz férfival szemben nem vitatkozhattam volna az elrendezett házasságról és a becsületgyilkosságról.

CS. E.: Hatalmas balhé lett volna belőle. Velem viszont

S. T. A.: Fantasztikus.

CS. E.: Felpezsdült a világ. Itthon és külföldön érzékeny és tehetséges emberek bukkannak fel a szakmában, a közönség pedig vevő a munkáikra.

Minőségibb hírfogyasztók lettünk?

S. T. A.: A hírmédiában sokan csalódtak az egész világon. Ha valaki igazán a valóságról szeretne képet kapni, lehet, hogy egy dokumentumfilmmel többre megy. Például a dokfilmes nagyságrendekkel több időt tölt a terepen és a film témájával, mint egy tipikus tévés stáb.

Sosem beszélnek a pénzről.

S. T. A.: Mert minden fent van az interneten.

CS. E.: A költségvetésünk Magyarországon piaci ár. Külföldön megmosolyogják.

S. T. A.: Megtörtént. Az amerikai köztévét, a PBS egyik producere felnevetett, amikor elárultuk, mennyi a büdzsénk. Ő nagyjából tízszer ennyi pénzből rak össze egyetlen filmet, egy év alatt. Aztán ugyanab-

megnézte a gázai filmünket. Ezek a sorok nekünk többet érnek, mint egy-egy díj. A Prima Primissima kivétel, mert az első sorban ült a mentorunk, a legelső Primissima, Vitray Tamás. Megköszönhattuk neki a bizalmat, a tanítást, a támogatást. A közönség őt tapsolta meg. Vitray Tamás könnyezett. Ott voltak a szülei, a hozzánk közel álló emberek, akikkel együtt örülhettünk. Ez abban a pillanatban többet jelentett, mint Monte Carlo.

A nemzetközi dokumentumfilm szcéna irigy vagy összeboruló?

S. T. A.: A szabadságunkat irigylik. A legtöbb nagy nemzetközi dokuprojektben minden milliméterre ki van számítva, a rendező hozzánk mérten eszelős összeg fölött rendelkezik, de a keze meg van kötve.

CS. E.: Az egyiknek megengedik, hogy forgasson a szülei, a másikat századszorra sem.

S. T. A.: Jancsó Miklós mondta, amikor utoljára találkoztunk, hogy a dokumentumfilm az utolsó tisztességes műfaj.